

ПРОЄКТ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства охорони
здоров'я України

№ _____

**ПРИМІРНА ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ В ІНТЕРНАТУРІ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ ОРТОПЕДІЯ ТА ТРАВМАТОЛОГІЯ**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ – 22 «Охорона здоров'я»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ НА
ДОДИПЛОМНОМУ РІВНІ ОСВІТИ- Медицина, Лікувальна справа

Розроблено групою експертів МОЗ з деяких питань проходження інтернатури за спеціальністю «ортопедія та травматологія», склад якої затверджено наказом Міністерства охорони здоров'я України від 1.11. 2021 № 2390 (додається)

Рецензовано групою експертів МОЗ України за напрямками «*вказує МОЗ*», склад якої затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2020 № 2455

Примірну програму розглянуто після надходження всіх зауважень та пропозицій.

Вступ

Програма розроблена на основі Європейських стандартів післядипломної підготовки медичних спеціалістів з ортопедії та травматології, рекомендацій та протоколів з травматології міжнародної асоціації остеосинтезу (АО Foundation, <https://www.aofoundation.org/>); настанов Скандинавської ортопедичної федерації (Nordic Orthopaedic Federation, <https://www.norf.org/>); настанов з діагностики та лікування пацієнтів з ушкодженнями та захворюваннями апарата руху та опори адаптованих Всеукраїнською громадською організацією «Українська асоціація ортопедів-травматологів» (<https://uaot.org.ua/>).

Мета навчання в інтернатурі: формування професійних компетенцій лікаря ортопеда-травматолога, що базується на відповідному рівні практичної та теоретичної підготовки лікарів-інтернів для забезпечення їх професійної готовності до самостійної лікарської діяльності відповідно до звання «лікар-спеціаліст» за спеціальністю «ортопедія та травматологія».

Підготовка лікарів в інтернатурі проводиться за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі навчального плану і програми інтернатури.

Програма підготовки в інтернатурі – це єдиний комплекс освітніх та практичних компонентів, спланованих і організованих таким чином, щоб забезпечити набуття інтерном компетентностей, необхідних для отримання звання «лікар-спеціаліст» із спеціальності «ортопедія та травматологія» та готовності до самостійного провадження професійної діяльності.

Програма підготовки в інтернатурі складається з двох частин: освітньої та практичної. Освітня частина інтернатури проводиться в закладі вищої освіти, що здійснює підготовку лікарів-інтернів. Тривалість освітньої частини інтернатури складає три місяці за кожен рік навчання. Практична частина інтернатури проводиться на базі стажування лікарів-інтернів.

База стажування для лікарів-інтернів за спеціальністю «Ортопедія та травматологія» - це заклади охорони здоров'я II-III рівня (обласні, міські лікарні та клініки профільних НДІ, які мають у своєму складі всі структурні підрозділи, підготовка в яких передбачена навчальним планом та програмою інтернатури).

Викладання основних розділів проводиться згідно чинних протоколів і стандартів лікування, визначених наказами МОЗ України щодо надання медичної допомоги відповідним категоріям пацієнтів.

І. ПРОФІЛЬ ПРОГРАМИ

Спеціальність «ортопедія та травматологія» Галузь знань 22 "Охорона здоров'я"	
Складник системи освіти	Освіта дорослих, післядипломна освіта у сфері охорони здоров'я, спеціалізація (первинна)
Кваліфікація	Професійна кваліфікація Лікар-спеціаліст
Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за освітніми програмами відповідної спеціальності, та їх результатів навчання	Диплом магістра (спеціаліста – для випускників до 2021 року) за спеціальністю Медицина, Лікувальна справа
Форма проходження інтернатури	Очна
Мова (и)	Українська
Академічні права інтерна	Безперервний професійний розвиток. Можлива подальша підготовка на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти. Робочі місця у закладах охорони здоров'я, самостійне працевлаштування.
Моніторинг та оцінювання	Відповідно до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 № 1254
Рівень оволодіння	Для кожної компетенції, практичної навички визначено рівень оволодіння в діапазоні від «А» до «D»: A: Має знання, описує. B: Виконує, керує, демонструє під наглядом. C: Виконує, керує, демонструє самостійно. D: Вчить або контролює інших у виконанні, управлінні, демонстрації.
Обсяг програми	Два роки, 114,4 кредитів ЕКТС. (2496 годин практичного та 936 годин теоретичного навчання)

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Навчання в інтернатурі починається на базі стажування 1 серпня (практична частина підготовки), на кафедрі вищого навчального закладу/закладу післядипломної освіти (освітня частина підготовки) – з 1 вересня.

Протягом першого року навчання – 3 місяці (468 годин; 15,6 кредитів ЕКТС) - навчання на відповідних кафедрах закладів вищої/післядипломної освіти і 8 місяців (1248 годин; 41,6 кредитів ЕКТС) на базі стажування; 1 місяць - відпустка.

Протягом другого року – 3 місяці (468 годин; 15,6 кредитів ЕКТС) — навчання на відповідних кафедрах закладів вищої освіти і 8 місяців (1248 годин; 41,6 кредитів ЕКТС) на базі стажування; 1 місяць - відпустка.

Початок навчання /проходження інтернатури I рік			Закінчення навчання / проходження інтернатури II рік		
Освітня частина	Практична частина	Державна атестація	Освітня частина	Практична частина	Державна атестація
3 місяці 15,6 кредитів ЕКТС	8 місяців 41,6 кредитів ЕКТС	-	2 місяці 10,4 кредитів ЕКТС	8 місяців 41,6 кредитів ЕКТС	червень місяць 5,2 кредити ЕКТС

Графіком навчального процесу в інтернатурі передбачено:

- серпень (1 місяць) - навчання на базі стажування;
- вересень - листопад (3 місяці) - навчання на кафедрі;
- грудень - листопад (11 місяців) - навчання на базі стажування;
- грудень-січень (2 місяці) – навчання на кафедрі;
- лютий -травень (4 місяці) – навчання на базі стажування;
- червень (1 місяць) - навчання на кафедрі.

II. ГРАФІК ОСВІТНЬОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРАНУТРИ

Тривалість підготовки в інтернатурі: 22 місяці (3432 годин) (114,4 кредитів ECTS).

Освітня частина: (заклади вищої або післядипломної освіти) 6 місяців (936 години, 31,2 кредити ECTS), три місяці щорічно (15,6 кредитів ECTS на рік).

Практична частина: (бази стажування) 16 місяців (2496 год. 83,2 кредитів ECTS)

Рік підготовки	МІСЯЦІ											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
I-й	Б	К	К	К	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	В
II-й	Б	Б	Б	Б	К	К	Б	Б	Б	Б	К	В

Б – практична частина підготовки на базі стажування;

К – освітня частина підготовки - навчання на кафедрі;

В – відпустка.

III. ПЕРЕЛІК ОBOB'ЯЗКОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПО ЗАКІНЧЕННЮ ІНТЕРНАТУРИ

Інтегральна компетентність	<p>ІК 01. Здатність реалізувати пацієнт-орієнтований холистичний підхід в роботі із кожним пацієнтом/ родиною, побудований на довготривалих довірчих відносинах лікар-пацієнт незалежно від соціального статусу, віку, статі, виниклої медичної проблеми та інших особливостей пацієнта.</p> <p>ІК 02. Здатність забезпечити доступність, справедливість та рівність первинної медичної допомоги відповідно до законодавства України.</p> <p>ІК 03. Орієнтація в професійній діяльності на інтереси громади, епідеміологічні дані щодо захворюваності і поширеності різних патологій.</p> <p>ІК 04. Вміння проводити визначення «червоних прапорців» та маршруту пацієнта в умовах невизначеності, ранніх недиференційованих станів та дефіциту даних додаткових обстежень у пацієнтів всіх вікових груп, вагітних та імунодефіцитних пацієнтів.</p> <p>ІК 05. Вміння балансувати індивідуальні потреби пацієнта та наявні ресурси системи охорони здоров'я, виділяти пріоритетні заходи та організувати мультидисциплінарні команди для надання медичної допомоги.</p> <p>ІК 06. Здатність до постійного професійного самовдосконалення, розвитку та навчання.</p> <p>ІК 07. Здатність визначити власний рівень</p>
-----------------------------------	--

	компетентності і вчасно направляти пацієнтів на консультації вузьких спеціалістів.
Загальні компетентності	<p>ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці.</p> <p>ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності.</p> <p>ЗК 03. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня.</p> <p>ЗК 04. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами.</p> <p>ЗК 05. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою.</p> <p>ЗК 06. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці.</p> <p>ЗК 07. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка).</p> <p>ЗК 08. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти і т. д.).</p> <p>ЗК 09. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності.</p> <p>ЗК 10. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.</p> <p>ЗК 11. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.</p> <p>ЗК 12. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.</p> <p>ЗК 13. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними протоколами.</p> <p>ЗК 14. Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються</p>

	пацієнтом системно.
Професійні компетентності	<p>ПК 01. Вміння проводити профілактику, діагностику та лікування вроджених вад розвитку опорно-рухового апарату та їх ускладнень</p> <p>ПК 02. Вміння проводити реабілітаційні заходи щодо захворювань і травм опорно-рухового апарату</p> <p>ПК 03. Вміння проводити профілактику, діагностику та консервативне і хірургічне лікування травм опорно-рухового апарату у пацієнтів всіх вікових груп.</p> <p>ПК 04. Вміння проводити медичне сортування пацієнтів із травмами та потерпілих, надавати невідкладну допомогу при політравмі, краш-синдромі, компартмент-синдромі, шоках, кровотечі, опіках, обмороженнях, бойовій травмі.</p> <p>ПК 05. Вміння проводити діагностику та консервативне і хірургічне лікування бойових травм опорно-рухового апарату у пацієнтів всіх вікових груп.</p> <p>ПК 06. Вміння проводити оцінку функціонального стану, втрати працездатності та заключення МСЕК у пацієнтів всіх вікових груп.</p> <p>ПК 07. Вміння проводити діагностику та консервативне і хірургічне лікування запальних, дегенеративних захворювань та пухлин опорно-рухового апарату у пацієнтів всіх вікових груп.</p> <p>ПК 08. Вміння проводити профілактику, діагностику та консервативне і хірургічне лікування при захворюваннях та ушкодженнях хребта і таза у пацієнтів всіх вікових груп.</p> <p>ПК 09. Вміння проводити консультування пацієнтів, самостійно працювати амбулаторно та в стаціонарі, самостійно чергувати у спеціалізованому відділенні.</p> <p>ПК 10. Вміння постійно підвищувати власну кваліфікацію та займатись безперервним професійним розвитком.</p>

IV. ЗМІСТ ОBOB'ЯЗKOBИX КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Курс 1	Організація ортопедо-травматологічної допомоги		
Мета	<i>Розуміти систему ортопедо-травматологічної допомоги України, принципи організації і оцінки діяльності лікаря та індикатори якості. Розуміти роль та місце реабілітації в системі відновлювального лікування</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати основні нормативні документи, що регламентують діяльність закладів та лікарів в Україні</p> <p>2. Знати визначення і функції структурних підрозділів ортопедо-травматичного напрямку, кваліфікаційну характеристику та компетенції лікаря ортопедо-травматолога в Україні</p> <p>3. Знати основні медичні форми обліково-звітної документації, яку веде лікар ортопед-травматолог</p> <p>4. Знати систему та вимоги до підвищення кваліфікації лікарів</p> <p>5. Знати індикатори якості роботи лікаря ортопедо-травматолога</p>		<p>1. Вміти скласти звіт за результатами власної роботи/ діяльності підрозділів та провести його аналіз згідно індикаторів якості</p> <p>2. Вміти оформити обліково-звітну документацію/ електронні форми</p> <p>3. Вміти скласти план власного безперервного професійного розвитку/ підвищення кваліфікації та професійне портфоліо</p> <p>4. Вміти провести лікарську трудову експертизу і реабілітацію у ортопедо-травматологічних хворих.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Оформлення обліково-звітної документації</i>	С	70
2	<i>Складання і аналіз річного звіту діяльності</i>	С	2
3	<i>Складання програм і планів реабілітаційних заходів ортопедичного пацієнта</i>	С	10
4	<i>Складання професійного портфоліо</i>	С	2

Курс 2	Загальні питання травматології і ортопедії		
Мета	<i>Розуміти патофізіологічні та патоморфологічні зміни в організмі при травмі, процеси регенерації кісткової тканини, перебіг раньового процесу та принципи визначення показань до ампутацій</i>		

Знання	Уміння
<p>1. Знати загальні зміни в організмі при травмі.</p> <p>2. Знати періоди (стадії) регенерації кісткової тканини у різні вікові періоди, види порушень репаративної регенерації кісткової тканини.</p> <p>3. Знати методи обстеження і лікування травматологічних хворих.</p> <p>4. Знати характеристику ран та перебіг раньового процесу, клініку та лікування різних видів ран.</p> <p>5. Знати абсолютні та відносні показання до проведення первинних та вторинних ампутацій, способи та техніку їх виконання.</p>	<p>1. Вміти визначити ступінь загальних та місцевих порушень при травмі та шляхи їх корекції.</p> <p>2. Вміти визначити ступінь репаративного процесу кісткової тканини за даними рентгенологічного / КТ / МРТ обстежень та встановити його порушення з подальшою корекцією.</p> <p>3. Вміти провести клінічне дослідження ортопедо-травматологічного хворого та скласти план лабораторного і інструментального дообстеження.</p> <p>4. Вміти визначити характер рани, особливості ПХО та об'єм консервативного лікування.</p> <p>5. Вміти визначити абсолютні та відносні показання до проведення первинних та вторинних ампутацій.</p> <p>6. Вміти провести оперативне втручання (ампутацію).</p>

Практичні навички / компетентності

№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Аналіз та інтерпретація рентгенограм та результатів лабораторних обстежень	С	50
2	Визначення довжин, вісі кінцівок, об'єму рухів в суглобах, м'язової сили та провести їх інтерпретацію	С	50
3	Проведення ПХО ран	С	15
4	Обробка нервів, судин, кістки при виконанні ампутацій	С	10

Курс 3	Окремі питання травматології
Мета	Опанувати діагностику та сучасну тактику при лікуванні вивихів та переломів на різних ділянках опорно-рухового апарату, особливості діагностики та тактики лікування при полісистемних та поліорганих ушкодженнях
Знання	Уміння

<p>1. Знати особливості діагностики та надання допомоги при відкритих ушкодженнях кісток і суглобів, заходи профілактики вторинних відкритих переломів, тактику їх лікування.</p> <p>2. Знати анатомію і топографічну анатомію плечового поясу, верхньої та нижньої кінцівок, грудної клітини, хребта та таза.</p> <p>3. Знати клінічні та рентгенологічні ознаки вивихів та переломів.</p> <p>4. Знати ускладнення при вивихах та переломах.</p> <p>5. Знати тактику лікування ускладнених та неускладнених вивихів та переломів.</p> <p>6. Знати патоморфологічні зміни при травматичній хворобі, правила надання допомоги цій категорії пацієнтів.</p> <p>7. Знати клінічні та інструментальні методи діагностики та алгоритми надання допомоги при ушкодженнях м'яких тканин.</p> <p>8. Знати клінічні ознаки компартмент синдрому, заходи профілактики та лікування.</p> <p>9. Знати види кісткової та шкірної пластики в травматології та ортопедії.</p> <p>10. Знати показання до консервативного та хірургічного лікування при ушкодженнях верхньої та нижньої кінцівок, хребта та таза.</p>	<p>1. Вміти провести клінічну та інструментальну діагностику при переломах та вивихах.</p> <p>2. Вміти визначити ступінь тяжкості відкритого перелому чи вивиху та визначити тактику лікування.</p> <p>3. Вміти визначити тактику лікування при неускладнених та ускладнених переломах.</p> <p>4. Вміти працювати в бригаді при наданні допомоги у разі полісистемних та поліорганних ушкоджень.</p> <p>5. Вміти провести фасціотомію на різних ділянках апарата руху та опори при компартмент синдромі.</p> <p>6. Вміти визначити показання та протипоказання в конкретній ситуації для різних видів кісткової та шкірної пластики.</p> <p>7. Вміти накладати биндаж, еластичну пов'язку, гіпсову пов'язку, шину, корсет або забезпечити іммобілізацію ушкодженої кінцівки, хребта або таза.</p>
--	---

Практичні навички / компетентності

№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД	С	50
2	Проведення ПХО при відкритих переломах	С	10
3	Закрите вправлення вивихів	С	30
4	Закрита репозиція відламків	С	30
5	Забір кісткового аутотрансплантату	С	20
6	Вільна шкірна пластика	С	10

7	<i>Накладання гіпсової іммобілізація при ушкодженнях кісток і суглобів верхньої кінцівки</i>	C	50
8	<i>Накладання гіпсової іммобілізація при ушкодженнях кісток і суглобів нижньої кінцівки</i>	C	50
9	<i>Проведення фасціотомії при загрозі компартмент синдрому</i>	B	10
10	<i>Виконання вільної шкірної пластики</i>	B	10
11	<i>Виконання шкірної пластики місцевими тканинами (за Шимановським, Лімбергом та ін.)</i>	B	10

Курс 4	Вроджені захворювання опорно-рухового апарата		
Мета	<i>Опанувати діагностику та сучасну лікувальну тактику при вроджених захворюваннях опорно-рухового апарата</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати види та класифікацію вроджених захворювань шиї і грудної клітки.</p> <p>2. Знати фактори ризику та основні етіопатогенетичні чинники розвитку вроджених захворювань опорно-рухового апарата та їх особливості при окремих видах даної патології.</p> <p>3. Знати вроджені захворювання і деформації хребта.</p> <p>4. Знати вроджені та спадково-схильні деформації та захворювання верхніх та нижніх кінцівок.</p> <p>5. Знати сучасні принципи клінічної, інструментальної та лабораторної діагностики при вродженій патології опорно-рухового апарата.</p> <p>6. Знати диференціальну діагностику при найбільш розповсюджених вроджених захворюваннях апарата руху та опори.</p> <p>7. Знати сучасну стратегію лікування пацієнтів при вроджених захворюваннях апарата руху та опори.</p> <p>8. Знати показання та принципи консервативного та хірургічного лікування при вроджених захворюваннях опорно-рухового апарата.</p>		<p>1. Вміти діагностувати, визначати тактику лікування при вроджених захворюваннях шиї, грудної клітки, хребта, верхніх та нижніх кінцівок, а також проконсультувати батьків щодо даних захворювань.</p> <p>2. Вміти відпрацювати показання для проведення інструментальних способів діагностики та провести їх аналіз.</p> <p>3. Вміти розробити план лікування при вроджених вадах розвитку опорно-рухового апарата з урахуванням віку, ступеня деформації, супутніх захворювань.</p> <p>4. Вміти проводити корекцію деформації з наступною фіксацією досягнутої корекції з своєчасним, раціональним та обґрунтованим використанням засобів зовнішньої фіксації (бандажів, ортезів, корсетів, гіпсових пов'язок, тощо).</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)

1	<i>Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	50
2	<i>Складання плану консервативного лікування</i>	С	10
3	<i>Прогнозування і просвітня робота</i>	С	30
4	<i>Клінічний ортопедичний огляд дитини до 1 року на предмет вродженої патології опорно-рухового апарата (виявлення та інтерпретація клінічних симптомів)</i>	С	20
5	<i>Накладання системи для вправлення вродженого звиху стегна за методикою Кодевілла</i>	В	10
6	<i>Клінічний ортопедичний огляд ортопеда дитини старше 1 року на предмет вродженої патології опорно-рухового апарата (виявлення та інтерпретація клінічних симптомів)</i>	С	20

Курс 5	Набуті захворювання опорно-рухового апарата	
Мета	<i>Опанувати діагностику та сучасну лікувальну тактику при набутих захворюваннях опорно-рухового апарата</i>	
Знання	Уміння	
<p>1. Знати гострі і хронічні неспецифічні захворювання кісток і суглобів.</p> <p>2. Знати захворювання м'язів, сухожилків, суглобових сумок.</p> <p>3. Знати типові порушення та деформації опорно-рухового апарата, що виникають при в'ялих та спастичних паралічах.</p> <p>4. Знати навколосуглобові захворювання, що виникають в ділянці плечового, ліктьового і променево-зап'ясткового суглобів</p> <p>5. Знати навколосуглобові захворювання кульшового, колінного, гомілковостопного суглобів,</p> <p>6. Знати типові захворювання та деформації в ділянці стопи.</p> <p>7. Знати порушення регенерації кісткової тканини (сповільнена консолидація, незрошення, псевдоартрози).</p> <p>8. Знати етіологію, класифікації, клінічну картину, принципи діагностики та лікування сколіотичної хвороби.</p>	<p>1. Вміти провести клініко-лабораторне та інструментальне дослідження при гострих та хронічних неспецифічних захворюваннях кісток і суглобів, м'язів, сухожилків, суглобових сумок.</p> <p>2. Вміти діагностувати та визначати тактику лікування при порушеннях та деформаціях на тлі в'ялих та спастичних паралічів, сколіотичній хворобі та інших набутих деформацій хребта.</p> <p>3. Вміти діагностувати порушення регенерації кісткової тканини (сповільнена консолидація, псевдоартрози) та визначати лікувальну тактику.</p> <p>4. Вміти розробити раціональну програму реабілітації та профілактики ускладнень при набутих захворюваннях опорно-рухового апарата.</p>	

Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	30
2	<i>Скласти план відновлювального лікування при навколосуглобових ентезопатіях</i>	С	10
3	<i>Інтерпретація даних лабораторних способів обстеження</i>	С	30
4	<i>Визначення кута сколіотичної деформації за методикою Кобба / Фергюссона</i>	С	10
5	<i>Проведення параартикулярної блокади</i>	С	50
6	<i>Накладання биндажа/ортеза/гіпсової іммобілізаційної пов'язки для знерухомлення ураженого суглоба</i>	С	50
7	<i>Визначення рентгенметричних показників ступеню плоскої стопи</i>	С	20
8	<i>Плантодинамометрія /плантобарометрія</i>	С	30
9	<i>Кінезіологічне тейпування при навколосуглобовій патології, ураженні капсульно-зв'язкового та сухожильно-м'язового апарата</i>	С	30

Курс 6	Кісткова патологія		
Мета	<i>Опанувати діагностику, диференційну діагностику та сучасну лікувальну тактику при онкологічній, диспластичній та дистрофічній кістковій патології</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати клініко-інструментальні ознаки доброякісних та злоякісних пухлин кісток.</p> <p>2. Знати клініко-інструментальні ознаки диспластичних процесів у кістках.</p> <p>3. Знати клініко-інструментальні ознаки остеохондропатій.</p> <p>4. Знати клініко-інструментальні ознаки дистрофічних та атрофічних процесів у кістках.</p> <p>5. Знати принципи і методи консервативного та хірургічного лікування при пухлинних та диспластичних ураженнях опорно-рухового апарата, а також показання і протипоказання до їх застосування.</p>		<p>1. Вміти провести диференційну діагностику доброякісних та злоякісних пухлин кісток.</p> <p>2. Вміти діагностувати та відпрацювати тактику лікування при диспластичних процесах у кістках.</p> <p>3. Вміти діагностувати та відпрацювати тактику лікування при остеохондропатіях.</p> <p>4. Вміти діагностувати та відпрацювати тактику лікування при дистрофічних та атрофічних процесах у кістках.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	10
2	<i>Інтерпретація даних лабораторних способів обстеження</i>	С	10
3	<i>Пункційна / трепан біопсія</i>	С	10
4	<i>Відкрита біопсія</i>	В	5
5	<i>Забір кісткового аутотрансплантанту</i>	С	10

Курс 7	Дегенеративно-дистрофічні захворювання суглобів та хребта		
Мета	<i>Опанувати діагностику, диференційну діагностику та сучасну лікувальну тактику при дегенеративно-дистрофічних захворюваннях суглобів та хребта</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати форми дегенеративно-дистрофічних захворювань суглобів та хребта.</p> <p>2. Знати клініко-інструментальні та лабораторні ознаки при дегенеративно-дистрофічних захворюваннях суглобів та хребта.</p> <p>3. Знати принципи диференційної діагностики між дегенеративно-дистрофічними та специфічними і неспецифічними запальними захворюваннями суглобів і хребта.</p> <p>4. Знати головні етіопатогенетичні ланки та сучасні класифікаційні системи для таких форм дегенеративних захворювань суглобів, як остеоартроз, асептичний некроз, кістоподібна перебудова.</p> <p>5. Знати сучасні підходи до консервативного та хірургічного лікування при дегенеративно-дистрофічних ураженнях суглобів і хребта, що базуються на принципах доказової медицини.</p> <p>6. Знати технології відновного хірургічного лікування при дегенеративних ураженнях хребта та показання / протипоказання до їх застосування.</p>		<p>1. Вміти провести клініко-лабораторне та інструментальне дослідження при дегенеративних захворюваннях суглобів та хребта.</p> <p>2. Вміти визначити рентгенологічну стадію при остеоартрозі за класифікацією Келгрена та Лоуренса.</p> <p>3. Вміти визначати вісь кінцівок, вид та ступінь деформації осі кінцівки за допомогою рентгенометричних скіалогічних досліджень.</p> <p>4. Вміти розробити план консервативного лікування пацієнту з ранніми стадіями остеоартроза.</p> <p>5. Вміти проводити передопераційну підготовку та планування пацієнту при перспективі корекційної остеотомії / ендопротезування.</p> <p>6. Вміти проводити інтраартикулярні, параартикулярні та паравертебральні пункції / ін'єкції / блокади при лікуванні пацієнтів з дегенеративно-дистрофічними захворюваннями суглобів та хребта.</p>	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за

			МОЖЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ)
1	<i>Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	20
2	<i>Інтерпритація даних лабораторних способів обстеження</i>	С	20
3	<i>Пункція великих суглобів з аспірацією рідинного вмісту</i>	С	30
4	<i>Інтраартикулярна ін'єкція</i>	С	30
5	<i>Артроскопія колінного суглоба</i>	В	10
6	<i>Артроскопія гомілковостопного суглоба</i>	В	5
7	<i>Артроскопія плечового суглоба</i>	В	10
8	<i>Паравертебральна блокада</i>	В	10
9	<i>Асистенція при корекційних остеотоміях</i>	В	15
10	<i>Асистенція при артроскопіях</i>	В	15
11	<i>Асистенція при ендопротезуваннях</i>	В	15
12	<i>Дренування суглоба</i>	В	10

Курс 8	Специфічні та неспецифічні запальні захворювання кісток, суглобів і хребта		
Мета	<i>Опанувати діагностику, диференційну діагностику та сучасну лікувальну тактику при специфічних та неспецифічних запальних захворюваннях кісток, суглобів і хребта</i>		
	Знання	Уміння	
	<p>1. Знати етіопатогенез та класифікацію специфічних та неспецифічних запальних захворювань кісток, суглобів та хребта.</p> <p>2. Знати принципи клінічної, лабораторної та інструментальної діагностики специфічних і неспецифічних запальних захворювань кісток, суглобів і хребта.</p> <p>3. Знати діагностичні та диференційно-діагностичні критерії запальних захворювань суглобів.</p> <p>4. Знати сучасні підходи до профілактики та лікування артритів різної етіології.</p> <p>5. Знати алгоритми призначення фармакотерапії при специфічних та неспецифічних запальних ураженнях кісток, суглобів і хребта.</p> <p>6. Знати види та методи хірургічного лікування пацієнтів при запальних ураженнях кісток і суглобів, показання та протипоказання до їх застосування.</p> <p>7. Знати структуру та причини можливих ускладнень при запальних захворюваннях кісток і суглобів, способи їх профілактики та методи лікування.</p>	<p>1. Вміти провести клініко-лабораторне та інструментальне дослідження при специфічних та неспецифічних запальних ураженнях кісток, суглобів і хребта.</p> <p>2. Вміти інтерпретувати результати високочутливих та високоспецифічних лабораторних тестів при діагностиці запальних захворювань кісток і суглобів.</p> <p>3. Вміти визначати тяжкість ураження та показання до консервативного або хірургічного лікування за результатами клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень.</p> <p>4. Вміти проводити диференціальну діагностику між запальними захворюваннями суглобів і хребта з використанням сучасних алгоритмів діагностики.</p> <p>5. Вміти проводити діагностичні інвазивні маніпуляції з застосуванням навігаційних технологій (УЗД) для підвищення ефективності діагностики, диференційної діагностики та лікування артритів.</p> <p>6. Вміти застосовувати сучасні хірургічні технології при лікуванні запальних захворювань кісток, суглобів і хребта.</p> <p>7. Вміти проводити реабілітацію при наслідках запальних уражень опорно-рухового апарата.</p>	
	Практичні навички / компетентності		
№	Перелік практичних	Рівень	Обов'язкова

	навичок/компетентностей	оволодіння	кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	20
2	<i>Інтерпретація даних лабораторних способів обстеження</i>	С	20
3	<i>Пункція великих суглобів з аспірацією рідинного вмісту</i>	С	30
4	<i>Дренування суглоба</i>	В	10
5	<i>Посів евакуйованого вмісту для мікробіологічного дослідження</i>	В	10
6	<i>Налагодження системи іригаційно-аспіраційного дренування</i>	В	10
7	<i>Накладання VAC системи для лікування гнійних ускладнень специфічних запальних захворювань</i>	В	10
8	<i>Контроль режимів роботи VAC апаратів</i>	В	10
9	<i>Накладання вакуумних асептичних пов'язок, контроль та догляд за ними</i>	В	10

Курс 9	Остеосинтез в травматології та ортопедії
Мета	<i>Опанувати правила, методологію та техніку остеосинтезу за рекомендаціями та настановами міжнародної асоціації остеосинтезу (AO Foundation)</i>
Знання	Уміння
<ol style="list-style-type: none"> 1. Знати патомеханогенез травми при переломах різних локалізацій. 2. Знати типові клінічні ознаки при переломах кісток кінцівок і хребта. 3. Знати принципи лабораторної діагностики у пацієнтів з переломами кісток кінцівок, хребта та тазу. 4. Знати показання та можливості застосування інструментальних методів діагностики (рентгенографія / КТ / МРТ / ЕОП, та ін.), їх чутливість та специфічність для різних видів ушкоджень. 5. Знати можливості передопераційного планування при переломах за допомогою технологій 3-Д моделювання та імітаційного комп'ютерного моделювання. 6. Знати показання та протипоказання до хірургічного лікування (остеосинтезу) при травмах різної локалізації. 7. Знати алгоритм передопераційної підготовки пацієнта та враховувати стан тканин в зоні оперативного втручання, що планується для профілактики ускладнень та підвищення ефективності лікування. 8. Знати етапи та техніку металоостеосинтеза при різних видах переломів. 9. Знати сучасний арсенал засобів для остеосинтезу та алгоритм вибору для окремих клінічних випадків. 10. Знати базові основи використання класифікації переломів за АО/ОТА. 11. Знати сучасні методики та техніку виконання різних видів остеосинтезу за принципами АО/ОТА. 12. Знати топографічну анатомію різних ділянок апарата руху та опори. 13. Знати види можливих неінфекційних та інфекційних ускладнень, можливий час їх 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вміти визначати патомеханогенез травми при переломах різних локалізацій. 2. Вміти визначати типові клінічні ознаки при переломах кісток кінцівок і хребта. 3. Вміти інтерпретувати результати лабораторної діагностики у пацієнтів з переломами кісток кінцівок, хребта та тазу. 4. Вміти застосовувати інструментальні методи діагностики для уточнення та класифікування ушкодження, передопераційного планування, інтраопераційного та післяопераційного контролю. 5. Вміти виконати хірургічний доступ на різних ділянках апарата руху та опори з урахування можливостей візуалізації та попередженням ятрогеній. 6. Вміти виконати якісний металоостеосинтез. 7. Вміти виконати інтрамедулярний остеосинтез. 8. Вміти виконати остеосинтез за Вебером. 9. Вміти виконати дистракцію та малоінвазивний остеосинтез. 10. Вміти використовувати дистракційні застосунки ортопедичного хірургічного

<p>виникнення, способи їх попередження та тактику лікування в разі виникнення.</p> <p>14. Знати систему післяопераційного ведення та реабілітації пацієнтів після металоостеосинтезу.</p>	<p>столу, distraційні апарати під час виконання металоостеосинтезу.</p> <p>11. Вміти використовувати інструментарій для металоостеосинтезу.</p>
---	---

Практичні навички/компетентності

№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Інтерпритація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД	С	50
2	Складання плану лікування	С	50
3	Передопераційне планування з застосуванням 3-Д реконструкції та імітаційного комп'ютерного моделювання	С	50
4	Передопераційна підготовка	С	50
5	Асистенція при металоостеосинтезі на різних сегментах	В	50
6	Післяопераційне ведення	С	50
7	Складання програми реабілітації	С	50
8	Видалення металофіксаторів	С	50

Курс 10	Апарати зовнішньої фіксації (АЗФ) в травматології і ортопедії		
Мета	<i>Опанувати правила і технічні прийоми застосування АЗФ при лікуванні пацієнтів з захворюваннями та ушкодженнями апарата руху та опори</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати теоретичні питання компресійно-дистракційного остеосинтезу.</p> <p>2. Знати види та особливості застосування апаратів зовнішньої фіксації при лікуванні пацієнтів з захворюваннями та ушкодженнями апарата руху та опори.</p> <p>3. Знати технічні прийоми компресійно-дистракційного остеосинтезу.</p> <p>4. Знати показання та протипоказання до застосування апаратів зовнішньої фіксації в травматології та ортопедії.</p>		<p>1. Вміти компонувати апарати зовнішньої фіксації в залежності від мети їх застосування.</p> <p>2. Вміти провести монтаж різних видів апаратів зовнішньої фіксації.</p> <p>3. Вміти виконувати distraкцію / компресію в АЗФ на етапах лікування.</p> <p>4. Вміти виконувати демонтаж АЗФ.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Інтерпритація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД</i>	С	10
2	<i>Скласти план оперативного втручання</i>	С	10
3	<i>Монтаж / демонтаж штицьового АЗФ Ілізарова</i>	С	10
4	<i>Монтаж / демонтаж стержньового АЗФ</i>	С	10
5	<i>Монтаж / демонтаж distraкційних апаратів (Гофмана, Костюка, Попсуйшапки та ін.)</i>	С	10

Курс 11	Артроскопічна техніка в ортопедії та травматології		
Мета	<i>Опанувати методом діагностики та лікування уражень суглобів з застосуванням артроскопічної техніки</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати анатомію, топографію та артроскопічні портали для проведення артроскопії плечового, ліктьового, кульшового, колінного, гомілковостопного суглобів.</p> <p>2. Знати показання та протипоказання для використання артроскопії при діагностиці та лікуванні уражень суглобів</p> <p>3. Знати технічну будову артроскопа, особливості його роботи, артроскопічний інструментарій та обладнання.</p> <p>4. Знати особливості передопераційної підготовки та післяопераційного ведення пацієнтів у разі застосування артроскопічного методу діагностики та лікування.</p> <p>5. Знати можливі ускладнення при застосуванні артроскопії, їх причини, способи профілактики та методи лікування в разі виникнення.</p>		<p>1. Вміти зібрати та налагодити роботу артроскопічного обладнання (системи) в асептичних умовах.</p> <p>2. Вміти виконати артроскопічні доступи до суглобів при артроскопічному методі лікування.</p> <p>3. Вміти послідовно виконувати етапи артроскопічної ревізії суглоба.</p> <p>4. Вміти виконувати артроскопічні маніпуляції – дебридмент, лаваж, абляція, абразивна хондропластика та ін.</p> <p>5. Вміти налагоджувати систему дренажу суглоба після процедури артроскопії.</p> <p>6. Вміти скласти та проводити раціональну та обґрунтовану реабілітацію в залежності від виду та об'єму проведених артроскопічних маніпуляцій.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Комплектування та підключення артроскопічної системи в асептичних умовах</i>	С	25
2	<i>Асистенція та проведення артроскопічної ревізії суглобів</i>	С	25
3	<i>Виконання хірургічних артроскопічних маніпуляцій та процедур</i>	В	20

Курс 12	Ендопротезування в травматології та ортопедії
----------------	--

Мета		Опанувати методику ендопротезування суглобів при лікуванні пацієнтів з захворюваннями та травмами	
Знання		Уміння	
<p>1. Знати конструктивні особливості та властивості сучасних конструкцій ендопротезів.</p> <p>2. Знати оперативні хірургічні доступи до суглобів при ендопротезуванні.</p> <p>3. Знати показання та протипоказання для ендопротезування суглобів.</p> <p>4. Знати особливості передопераційного обстеження та підготовки, хірургічної техніки та післяопераційного ведення пацієнтів при ендопротезуванні суглобів.</p> <p>5. Знати програми реабілітації пацієнтів при ендопротезуванні в залежності від особливостей встановленого імпланту, індивідуальних особливостей пацієнта та ін. факторів.</p> <p>6. Знати хірургічний інструментарій, що застосовується при ендопротезуванні суглобів та техніку його застосування.</p> <p>7. Знати можливі ускладнення, їх причини, способи попередження та методи лікування в разі виникнення.</p>		<p>1. Вміти встановити показання та протипоказання для проведення первинного ендопротезування при внутрішньо суглобових переломах.</p> <p>2. Вміти встановити показання та протипоказання для проведення ендопротезування при ортопедичних захворюваннях.</p> <p>3. Вміти визначити тип імпланта з урахуванням всіх аспектів клінічної ситуації.</p> <p>4. Вміти виконати хірургічний доступ для встановлення імпланта.</p> <p>5. Вміти провести етапи ендопротезування з дотриманням рекомендованої техніки.</p> <p>6. Вміти проводити реабілітацію, оцінювати ризики ускладнень та вчасно проводити профілактику їх розвитку.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Інтерпретація даних рентгенологічного дослідження, КТ, МРТ, УЗД	С	10
2	Скласти план хірургічного лікування по ендопротезуванню суглоба	С	10
3	Передопераційна підготовка до ендопротезування суглобів	С	10
4	Асистенція під час операції ендопротезування суглобів	С	10
5	Ведення пацієнта під час стаціонарного лікування з приводу ендопротезування	С	10

Курс 13	Реабілітація травматологічних і ортопедичних хворих. Протезування.		
Мета	<i>Опанувати плани та програми реабілітації ортопедо-травматологічних пацієнтів</i>		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати питання реабілітації ортопедо-травматологічних пацієнтів.</p> <p>2. Знати методи медичної реабілітації у хворих з набутими і вродженими захворюваннями опорно-рухового апарата.</p> <p>3. Знати особливості медичної реабілітації пацієнтів з пошкодженнями кісток і суглобів (переломи і вивихи).</p> <p>4. Знати сучасні підходи до медичної реабілітації після ампутацій верхньої і нижньої кінцівок.</p> <p>5. Знати особливості та принципи протезування, види протезів.</p>		<p>1. Вміти провести медичну реабілітацію у хворих з набутими і природженими захворюваннями опорно-рухового апарата.</p> <p>2. Вміти провести медичну реабілітацію пацієнтам з пошкодженнями кісток і суглобів (переломи і вивихи).</p> <p>3. Вміти провести медичну реабілітацію хворим після ампутації верхньої і нижньої кінцівок.</p> <p>4. Вміти провести реабілітаційні заходи в ранньому післяопераційному періоді для підготовки до протезування.</p>	
Практичні навички/компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	<i>Скласти план реабілітації у хворих з набутими і вродженими захворюваннями опорно-рухового апарата.</i>	С	25
2	<i>Скласти план реабілітації у хворих з пошкодженнями кісток і суглобів (переломи і вивихи).</i>	С	25
3	<i>Скласти план реабілітації у хворих після ампутації верхньої і нижньої кінцівок.</i>	С	5

Курс 14	Військово-спеціальна підготовка
Мета	<i>Опанувати принципи надання медичної допомоги при вогнепальних ушкодженнях кінцівок і хребта та бойовій</i>

		<i>травмі</i>	
Знання		Уміння	
<p>1. Знати принципи надання медичної допомоги при вогнепальних ушкодженнях кінцівок і хребта.</p> <p>2. Знати зміст та володіти навиками надання допомоги пацієнтам в стані травматичного шоку.</p> <p>3. Знати методи тимчасової зупинки кровотечі різних локалізацій при вогнепальних пораненнях та бойовій травмі.</p> <p>4. Знати особливості лікування відкритих та закритих пошкоджень м'яких тканин з переломом і без перелому кісток при вогнепальних пораненнях та бойовій травмі.</p> <p>5. Знати зони вогнепальної рани.</p> <p>6. Знати правила накладання джгута.</p> <p>7. Знати особливості ПХО вогнепальних ран.</p> <p>8. Знати правила етапності надання медичної допомоги при вогнепальних ушкодженнях.</p> <p>9. Знати принципи медичного сортування поранених.</p>		<p>1. Вміти провести медичне сортування поранених.</p> <p>2. Вміти провести надання медичної допомоги на місці події при вогнепальному пораненні та у разі бойової травми..</p> <p>3. Вміти провести ПХО вогнепальної рани, виконати фасціотомію.</p> <p>4. Вміти провести тимчасову зупинку кровотечі в залежності від її виду.</p> <p>5. Вміти накладати кровоспинний джгут за всіма правилами в умовах вогнепальних поранень та бойової травми.</p> <p>6. Вміти проводити іммобілізацію ушкодженого сегмента шляхом накладання АЗФ.</p> <p>7. Вміти застосовувати шини для транспортної іммобілізації.</p> <p>8. Вміти накладати асептичні та іммобілізуючі пов'язки в умовах бойової травми та вогнепального поранення.</p> <p>9. Вміти виконувати остаточну зупинку кровотечі при вогнепальних пораненнях.</p> <p>10. Вміти проводити протишокові заходи в разі гіповолемічного шоку (травматичного) при бойовій травмі та вогнепальних пораненнях.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок/компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Накладання кровоспинного джгута	С	50
2	Проведення фасціотомії	С	20
3	Застосування транспортної іммобілізації	С	50
4	Застосування ВАК-терапії, кавітації	С	20

	<i>раньової поверхні</i>		
5	<i>Накладання АЗФ</i>	С	20
6	<i>Накладання асептичних пов'язок</i>	С	50
7	<i>Накладання іммобілізуючих пов'язок</i>	С	50
8	<i>Медичне сортування та евакуація</i>	С	10
9	<i>Проведення ПХО вогнепальної рани</i>	С	10

Курс 15	Політравма		
Мета	Опанування принципами надання допомоги пацієнтам при множинних та поєднаних пошкодженнях апарата руху та опори при політравмі		
Знання		Уміння	
<p>1. Знати визначення понять «травма», «політравма».</p> <p>2. Знати визначення поняття «поєднана травма», «множинна травма», «комбінована травма».</p> <p>3. Знати причини та розуміти суть синдрому взаємного обтяження.</p> <p>4. Знати основні аспекти моно- та поліфокальних ушкоджень.</p> <p>5. Знати способи, засоби та техніку знеболення при переломі.</p> <p>6. Знати принципи, методи та засоби зупинки кровотечі на наступних рівнях:</p> <ul style="list-style-type: none"> - базовому: перша медична допомога (накладення джгута, тиснучої пов'язки); - першому рівні: перша лікарська допомога; - другому: кваліфікована медична допомога; - третьому: спеціалізована медична допомога. <p>7. Знати техніку накладення гіпсових пов'язок, шин.</p> <p>8. Знати принципи та засоби транспортної іммобілізації.</p> <p>9. Знати суть та визначення понять «травматична хвороба», періоди «травматичної хвороби».</p> <p>10. Знати етапи лікування політравми.</p> <p>11. Знати точки притискання магістральних судин для зупинки кровотечі, введення спиць для накладення скелетного витягу.</p>		<p>1. Вміти аналізувати типову клінічну картину при політравмі.</p> <p>2. Вміти аналізувати рентгенограми при переломах.</p> <p>3. Вміти виконувати анестезію при переломах кісток.</p> <p>4. Вміти накладати шини для транспортної іммобілізації при переломах кісток (Крамера, Дітеріхса).</p> <p>5. Вміти виконувати зупинку артеріальної, венозної, капілярної кровотечі.</p> <p>6. Вміти вводити медикаменти підшкірно, внутрішньом'язево, внутрішньовенно.</p> <p>7. Вміти виміряти артеріальний тиск і пульс, визначити індекс Альговера, встановити ступінь тяжкості шоку, призначити адекватну протишокову терапію.</p> <p>8. Вміти виконати пальцеву зупинку кровотечі при пошкодженні магістральних судин.</p> <p>9. Вміти проводити спиці і накладати склетне витягіння при переломах кісток.</p> <p>10. Вміти накладати гіпсові пов'язки.</p> <p>11. Вміти обґрунтувати найбільш ефективний спосіб лікування при переломах кісток.</p>	
Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних

			процедур (за можливості визначення)
1	<i>Аналіз рентгенограм при переломах</i>	С	50
2	<i>Місцева та провідникова анестезія при переломах</i>	С	50
3	<i>Накладання шин для транспортної іммобілізації при переломах кісток (Крамера, Дітеріхса)</i>	С	20
4	<i>Накладання кровоспинного джгута при артеріальній кровотечі</i>	С	50
5	<i>Визначення індекса Альговера</i>	С	100
6	<i>Накладання системи скелетного витяжіння</i>	С	20
7	<i>Накладання іммобілізаційних гіпсових пов'язок</i>	С	50

Практичні навички / компетентності			
№	Перелік практичних навичок / компетентностей	Рівень оволодіння	Обов'язкова кількість маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення)
1	Зупинка кровотечі при травмі магістральних судин	С	10
2	Судинний шов	С	10
3	Періневральний шов	С	10
4	Трахеотомія та трахеостомія	С	10
5	Лапароцентез	С	10
6	Торакоцентез при пневмо-, гематорксі	С	10
7	Дренування по Бюлау	С	10
8	Трепанация черепа	С	5
9	Лікувальна іммобілізація при пошкодженнях верхніх та нижніх кінцівок	С	50
10	Скелетне витягання при пошкодженнях верхніх та нижніх кінцівок та кісток тазу	С	50
11	Усунення вивихів в суглобах верхніх та нижніх кінцівок	С	50
12	Закрита репозиція при переломах променевої кістки в типовому місці	С	50
13	Закрита репозиція при переломах кісточок	С	15
14	Первинна хірургічна обробка при ранах та відкритих переломах	С	30
15	Шов сухожилків згиначів пальців	С	30
16	Фасціотомія різних сегментів	С	30
17	Шов сухожилків розгиначів пальців	С	30
18	Пункція великих суглобів	С	50
19	Шов Ахіллова сухожилка	С	30
20	Внутрішньокісткове введення лікарських препаратів	С	10
21	Внутрішньотазова, паранефральна, вагосимпатична та паравертебральна блокада	С	10
22	Місцеве знеболення	D	50
23	Звільнення дихальних шляхів, штучне дихання	D	15
24	Провідникова анестезія	D	50

25	Закритий масаж серця	D	10
26	Визначення групи та резус приналежності крові	D	50
27	Розкриття і дренивання абсцесів, флегмон, та панариціїв	D	50
28	Первинна ампутація при відривах кінцівок	C	10
29	Остеосинтез пластинами	C	50
30	Остеосинтез стрижнями	C	50
31	Остеосинтез АЗВ для первинної стабілізації відламків	C	50
32	Тромбопрофілактика в ортопедо-травматологічних хворих	C	50
33	Артроскопія колінного суглоба	C	50
34	Артроскопія плечового суглоба	C	50

V. ДОДАТКОВІ ПРОГРАМИ

№	Назва програми	Обсяг програми (кількість годин, симуляційне навчання, тощо)
1	Медицина невідкладних станів	36
2	Опіки	10
3	Нейрохірургія	12
4	Загальна хірургія	10
5	Переливання крові та її компонентів	2

VI. ДОДАТКОВІ ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

(даний розділ формується за необхідності, коли у попередніх розділах не вдається визначити необхідні вимоги для проходження інтернатури.)

VII. ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПРИМІРНА ПРОГРАМА

1. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 22 червня 2021 року № 1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію», зареєстроване в Міністерстві юстиції України 17 серпня 2021 року за № 1081/36703 № 1254 Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – ст. 144.

2. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-XII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – ст. 56.

3. Кодекс законів по працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50. – Додаток до номеру.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – ст. 1122.

5. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.

6. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – ст. 131.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10. – ст. 88.

8. Наказ МОЗ №1422 від 29.12.2016 «Зміни до методики розробки та впровадження медичних стандартів (уніфікованих клінічних протоколів) медичної допомоги на засадах доказової медицини».

9. Наказ МОЗ України № 110 від 14.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та інструкцій щодо їх заповнення, що

використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування».

10.Наказ МОЗ України № 127 від 02.03.2011 «Про затвердження примірних табелів оснащення медичною технікою та виробами медичного призначення центральної районної (районної) та центральної міської (міської) лікарень».

11.Наказ МОЗ України № 183 від 31.03.2015 «Про затвердження сьомого випуску Державного формуляра лікарських засобів та забезпечення його доступності».

12.Наказ МОЗ України № 33 від 23.02.2000 «При штатні нормативи та типові штати закладів охорони здоров'я».

13.Наказ МОЗ України № 751 від 28.09.2012 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України».

14.Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги» [Електронний документ]. - Режим доступу: <http://www.dec.gov.ua/> - Назва з екрану.

15.Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – ст. 19.

16.Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: Закон України від 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 5. – ст. 31.

17.Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – ст. 314.

18.Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 36. – ст. 275.

19.Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня.2014 р. № 1700-VII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2014.. – № 49. – ст. 2056.

20.Про захист персональних даних: Закон України від 01 червня 2010 р. № 2297-VI (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – ст. 481.

21.Про лікарські засоби : Закон України від 04 квіт.1996 р. № 123/96-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – ст. 86.

22.Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори Закон України від 12 лютого 1995 р. № 60/95-ВР (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 10. – ст. 60.

23.Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 3. – ст. 25.

24.Про охорону праці: Закон України від 14 жовтня 1992 р. № 2694-ХІІ (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – ст. 668.

25.Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 49 Конституції України "у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно" (справа про безоплатну медичну допомогу): Рішення Конституційного Суду України від 29 травня 2002 року № 10-рп/2002 // Офіційний вісник України. – 2002. – № 23 – ст. 1132.

26.Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – ст. 356.

27.Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40, /40-42/. – ст. 492.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

- 1.Анестезія в ортопедії та травматології: навч. посібник для лікарів- слухачів курсів підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти / О.М Хвисюк, В.С. Фесенко, М.І. Завеля, О.М. Хвисюк. - Х. : Прапор, 2006. -416 с.
- 2.Анкин, Н. Л. Травматология. Европейские стандарты диагностики и лечения / Н. Л. Анкин, Л. Н. Анкин. - Київ : Кн. плюс, 2016. - 455 с.
- 3.Атлас клинической анатомии/ К.Р. Moses, J.C. Banks, P.V. Navata ін.// переклад з англ. Москва: Изд. РидЭлсивер, 2010. – 704 с.
- Ашкенази А.И. - Хирургия кистевого сустава. - Москва, Медицина, 1990.
4. Джеймс П. Рамфелл, Джозеф М. Нил, Кристофер М. Вискоуми.: Регионарная анестезия. Самое необходимое в анестезиологии. - М.: МЕДпресс-информ, 2013. - 276 с.
5. Коноваленко В.Ф., Бурьянов А.А., Проценко В.В., Чорный В.С. Опухоли и опухолеподобные заболевания костей и суставов. Киев, 2015. 343 с.
- 6.Бур'янов О.А., Страфун С.С., Лакша А.М. та ін. Вогнепальні поранення кінцівок. - Київ. 2014. - 18 с.
7. Атлас бойової хірургічної травми (досвід антитерористичної операції/ операції об'єднаних сил). Під загальною ред. В.В. Цимбалюка.- Харків: Колегіум, 29021. 385 с.
8. Вирва О.Є. Модульне індивідуальне ендопротезування в лікуванні злоякісних пухлин довгих кісток: автореф. дис.. д-ра мед. Наук: 14.01.21 / О.Є. Вирва; Ін-т травматології та ортопедії НАМН України. - К.,2013. - 43с.
9. Лікування поранених з бойовими травмами кінцівок (за досвідом АТО/ООС).Під загальною ред. В.В. Цимбалюка.- Київ .-2020.-190 с.
- 10.Герцен, Г. І Травматология літнього віку. Кн. 2. Металоостеосинтез при переломах довгих кісток у людей літнього і старечого віку / Г.І. Герцен, М.П. Остапчук, Р.М. Остапчук. - 3-є, допов. і перероб. - К. : Асканія, 2014 - .118 с.
11. Герцен, Г. І. Травматология літнього віку. Кн. 3. Травма хребта у людей літнього і старечого віку / Г.І. Герцен, С.В. Дибкалюк, М.П. Остапчук. - К. : [б. в.], 2006 - 240 с.

12. Глумчер Ф.С., Фомин П.Д., Педаченко Е.Г.: Политравма. Хирургия, травматология, анестезиология, интенсивная терапия. - К.: Медицина, 2012. - 736 с.
13. Двухэтапная пластика сухожилий сгибателей / С.С. Страфун., А.А. Безуглый. - Киев: ОЛБИ, 2013- 112 с.
14. Джавад Парвизи, Торстен Герке. Рекомендации международной погоджувальної конференції з перипротезної інфекції. Консенсус. Український переклад за загальною редакцією проф. Коржа М.О., проф. Філіпенка В.А. Харків: Колегіум, 2016 - 320 с.
15. Дынник А.А. Очерки истории клинического протезирования в Украине. Харьков. 2013 г. ЧП «Игвини», - 240 с.
16. Эндопротезирование тазобедренного сустава: монография / за редакцією академіка НАМНУ О.Є. Лоскутова// Днепропетровск: Лира, 2010. - 343 с. (монография является учебным пособием). Климовицкий, В. Г. Телемедицина в травматологии и ортопедии : учеб.-метод. пособие / В.Г. Климовицкий, А.В. Владзимирский. - Донецк : Норд-Пресс, 2006. - 138 с.
17. Климовицкий, В. Г. Лікарські маніпуляції в практиці ургентної травматології: учб.- практ. посіб. / В.Г. Климовицкий, В.М. Пастернак ; Центр, метод, каб. з вищ. мед. освіти МОЗ України. - Донецьк : [б. в.], 2002. - 495 с.
18. Клінічний протокол профілактики тромботичних ускладнень в хірургії, ортопедії і травматології, акушерстві та гінекології: наказ МОЗ України від 15.06.2007 №329
19. Клінічний протокол. Антибактеріальна профілактика в хірургії, травматології, акушерстві та гінекології: наказ МОЗ України від 29.08.2008 № 502
20. Кісткова пластика в лікуванні хворих на хронічний остеомієліт Грицай М.П., Сулима В.С. ISBN 978-966-2995-68-8, ББК 54.1, Г85, Івано-Франківськ. - 2014. - 225 с.
21. Корж Н. А., Радченко В. А. и др. Справочник ортопеда. Киев, из. Здоровье Украины, 2015. -432 с.
22. Корж Н. А., Радченко В. А. и др. Справочник травматолога. Киев, из. Здоровье Украины, 2009. - 504 с.
23. Корж Н.А., Прозоровский Д.В. Лечение переломов и переломовывихов проксимального отдела плечевой кости. Харьков. «Прапор» 2007. - 135 с.
24. Лябах А.П. Клінічна діагностика деформацій стопи. Київ. ЗАТ «Атлант ЮЕМСі» 2003. - 110 с.
25. Манипуляции в практике ургентной травматологии: Практическое руководство / В.Г. Климовицкий, В.Н. Пастернак. - М.: ООО «Издательство АСТ»; Донецк: «Сталкер», 2003. - 371 с.
26. Майер Г., Периферическая регионарная анестезия: Атлас. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2014. - 260 с.
27. Малрой М.Ф., Местная анестезия: Иллюстрированное практическое руководство. - М.:Бином. Лаборатория знаний., 2014. - 400 с.
28. Миллер Р.: Анестезия Рональда Миллера. - М.: Человек, 2015. - 3328 с.

29. Мягкие ткани в травматологии. Принципы обращения и клинические случаи. Русскоязычное издание. Дэвид А. Волгас, Ив Хардер. Перевод с англ. Васса-Медиа, 2016.-336 с.
30. Оперативные доступы в травматологии и ортопедии/ за ред. Р. Бауер, Ф. Кержбаумер, З. Пойзель // перевод с англ. Москва: Издательство Панфилова, 2015. – 393 с.
31. Ордынский Б. Повреждения тазового кольца. Варшава - Харьков. 2002. - 236с.
32. Остеопороз эпидемиология, клиника, диагностика, профилактика и лечение/ под. ред. Н.А. Коржа, В.В. Поворознюка, Н.В. Дедух, И.А. Зупанца// Харьков, «Золотыестраницы», 2002. – 648 с.
33. Переломы дистального метаэпифиза лучевой кости / С.С. Страфун, С.В. Тимошенко.- Киев, 2015. - 308 с.
34. Принципы лечения переломов. Том 1. Русскоязычное второе дополненное и переработанное издание. Rüedi, Buckley, Moran (Editors). Перевод с англ. Васса-Медиа, 2012. - 638 с.
35. Принципы лечения переломов. Том 2. Русскоязычное второе дополненное и переработанное издание. Rüedi, Buckley, Moran (Editors). Перевод с англ. Васса-Медиа, 2012. - 467 с.
36. Поворознюк В.В. Захворювання кістково-м'язової системи в людей різного віку (вибрані лекції, огляди, статті): У 4 т. - Київ. 2015., - 360 с.
37. Повреждения хряща коленного сустава /Н.А. Корж, М.Л. Головаха, В. Орлянский // Запорожье "Просвіта". - 2013. - 129 с.
38. Продан А.И., Радченко В.А., Корж Н.А. «Дегенеративные заболевания позвоночника» ИПП «Контраст», Харьков, 2007 - 272 с.
39. Садофьева В.И. Нормальная рентгенанатомия костно-суставной системы у детей. - Л.: Медицина, 1990. - 222 с.
40. Саймон Р.Р.: Неотложная травматология и ортопедия: Верхние и нижние конечности. - М.: Бином. Лаборатория знаний, 2014. - 576 с.
41. Соколов В.А. "DAMAGE CONTROL" - современная концепция лечения пострадавших с критической политравмой // Вестник травматологии и ортопедии им. Н.Н. Приорова - 2005. - № 1. - С. 81- 84.
42. Строкань А.М., Шлапак І.П. Периферична регіонарна анестезія: Навчальний посібник для лікарів-інтернів і лікарів - слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти. - К.: (видавництво), 2014. - 142с.
43. Сучасний стан здоров'я народу та напрямки його покращення в Україні / В. М. Коваленко, В. М. Корнацький, Т. С. Манойленко, Н. М. Шуба. - Київ, 2005.-141с.
44. Теорія і практика медичної реабілітації / О.М. Хвисяк (та ін..). Х.: Майдан, 2012.-520с.
45. Термические субфасциальные поражения. 2-е изд. / В.К. Гусак, Э.Я. Фисталь, Э.Ф. Баринов, А.А. Штутин. - Донецк, 2012. - 276с.
46. Травматология и ортопедия: учебник для студентов высших медицинских учебных заведений IV уровня аккредитации / Бурьянов А.А., Голка Г.Г., Климовицкий В.Г., Лоскутов А.Е., Ивченко В.К. и др. ; под ред. Голки Г.Г. и др. - Вінниця: Нова кн., 2016. - 447 с.

- 47.Травматологія і ортопедія (посібник для практичних занять) / під ред. професора О. А. Бур'янова. Київ: "Книга плюс", 2006. - 135 с.
- 48.Уліс, Н.Є. Нейроортопедія: посібник / Н.Є. Уліс ; за ред. Г.В. Гайка. - Київ : ВСВ Медицина, 2014. - 360 с.+16 с. кольор. вкл.
- 49.Ультрасонографія м'яких тканин опорно-двигательного апарату: учебное пособие / Р.Я. Абдуллаев, С.Г. Керимов, А.Н. Хвисюк, В.Г. Марченко. - Х.: Новое слово, 2012.-144с.
- 50.Упровадження медичних стандартів в травматології та ортопедії на етапі первинної медичної допомоги / С.М. Павленко, О.В. Пелипенко, Ю. М. Півень // Сімейна медицина. - 2012. - N 4. - С. 148-149.
- 51.Эндопротезирование тазобедренного сустава. Под редакцией проф. Филлипенко В.А. и проф. Коржа Н.А. Харьков «Коллегиум», 2015. - 219 с.
52. Яременко Д.А. Приобретенные деформации стопы (диагностика и лечение) / Д.А. Яременко, Н.А. Корж - Харьков, 2014. -136 с.
- 53.Campbell`s Operative Orthopedics / за ред. S.T. Canale// Copyright 1998 by MOS by inc.в 4-х томах, - 4076 p.
- 54.Colombi A, Schena D, Castelli CC. Total hip arthroplasty planning. EFFORT Open Rev. 2019 Nov 1;4(11):626-32. doi: 10.1302/2058-5241.4.180075.
- 55.Manual of internal Fixation Techniques Recommended by the AO-ASIF Group/ M.E. Müller, M. Allgöwer, R Schneider, H.Willenegger et al.// Edition Springer – Verlag, 1992. – 750 p.
- 56.Practical Fracture Treatment/ за ред. R. McRae, M. Esser// Підручник англ.мов. www.elsevierhealth.com.,Fifth Edition, 2008. – 447 с.Tay K, Tang A, Fary C, Patten S, Steele R, De Streiger R. The effect of surgical approach on early complications of total hip arthroplasty. Arthroplasty. 2019;1(1):1-7.
- 57.Chughtai M, Samuel LT, Acuna AJ, Kamath AF. Algorithmic soft tissue femoral release in anterior approach total hip arthroplasty. Arthroplast Today. 2019 Nov 30;5(4):471-6. doi: 10.1016/j.artd.2019.10.004.
- 58.Skoogt O, Tsikandylakis G, Mohaddes M, Nemes S, Odin D, Grant P, et al. Contemporary posterior surgical approach in total hip replacement: still more reoperations due to dislocation compared with direct lateral approach? An observational study of the Swedish Hip Arthroplasty Register including 156,979 hips. Acta Orthop. 2019 Oct;90(5):411-416. doi: 10.1080/17453674.2019.1610269.
- 59.Hurlimann M, Schiapparelli FF, Rotigliano N, Testa E, Amsler F, Hirschmann MT. Influence of surgical approach on heterotopic ossification after total hip arthroplasty – is minimal invasive better? A case control study. BNC Musculoskelet Disord. 2017 Jan 21;18(1):27. doi: 10.1186/s12891-017-1391-x.

Допоміжна література

- 1.Лоскутов А.Е. Кисть (эпонимический словарь – справочник)/ А.Е. Лоскутов, С.И Белый// Днепропетровск, «Пороги», 2002. – 271 с.
- Skoogt O, Tsikandylakis G, Mohaddes M, Nemes S, Odin D, Grant P, et al. Contemporary posterior surgical approach in total hip replacement: still more reoperations due to dislocation compared with direct lateral approach? An observational study of the Swedish Hip Arthroplasty Register including 156,979 hips. Acta Orthop. 2019 Oct;90(5):411-416. doi: 10.1080/17453674.2019.1610269.

2. Hurlimann M, Schiapparelli FF, Rotigliano N, Testa E, Amsler F, Hirschmann MT. Influence of surgical approach on heterotopic ossification after total hip arthroplasty – is minimal invasive better? A case control study. BNC Musculoskelet Disord. 2017 Jan 21;18(1):27. doi: 10.1186/s12891-017-1391-x.
3. Chapman M.W. - Operative orthopaedics. Volume I. - Philadelphia, 1993.- 274 с.
4. Clinical Orthopaedic Diagnosis. Third Edition. Sureshwar Pandey, Anil Kumar Pandey Издательство JayPee Brothers, 2009 год Paper Back - 754 с. ISBN: 8184484186
5. Essential Orthopaedics, 4th edition. J. Maheshwari. Издательство JayPee Brothers, 2012 год, - 388 с, ISBN: 8184655428

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. <https://aofoundation.org>
2. <https://www.aaos.org>
3. <https://esska.org>
4. <https://efort.org>
5. <https://sicot.org>
6. guidelines.moz.gov.ua
7. <http://antimicrob.net/biblioteka/recomend/clinical-recommendations-pro/>
8. <http://clinicalevidence.bmj.com>
9. <http://inmeds.com.ua/> – веб-ресурс «Єдиний медичний простір»
10. <http://mon.gov.ua/> – офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України;
11. <http://mtd.dec.gov.ua>
12. <http://nmapo.edu.ua/index.php/uk/> – офіційний сайт Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика;
13. <http://president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України;
14. <http://prodigy.clarity.co.uk/>
15. <http://rada.gov.ua/> – офіційний портал Верховної Ради України;
16. <http://www.awmf.org> The Association of the Scientific Medical Societies in Germany
17. <http://www.bnf.fr/> – Національна бібліотека Франції
18. <http://www.cma.ca/> Canadian Medical Association InfoBase (CMA InfoBase: Clinical Practice Guidelines (CPGs))
19. <http://www.cochrane.org/>
20. <http://www.ddb.de/> – Німецька електронна бібліотека;
21. <http://www.has-sante.fr/> The French National Authority for Health
22. <http://www.kmu.gov.ua/> – Урядовий портал, єдиний веб-портал органів виконавчої влади України;
23. <http://www.medscape.com>
24. <http://www.moz.gov.ua/ua/portal/> – офіційний веб-сайт Міністерства охорони здоров'я України;
25. <http://www.nbu.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
26. <http://www.nhsantibioticguidelines.org.uk/>
27. <http://www.uptodate.com>
28. <https://meduniver.com/Medical/Video/623.html> MedUniver /Техника приєма Геймлиха при инородном теле дыхательных путей.

- 29.<https://www.ama-assn.org/> АМА (American Medical Association)
- 30.<https://www.cdc.gov/>
- 31.<https://www.duodecim.fi/> The Finnish Medical Society Duodecim
- 32.<https://www.egprn.org> – Організація дослідників в ПМД
- 33.<https://www.health-ua.org/video/medicinskie-manipulyacii/4/>Измерение давления.
- 34.<https://www.nhmrc.gov.au> The National Health and Medical Research Council (NHMRC)
- 35.<https://www.nice.org.uk/> National Institute for Health and Clinical Excellence (NICE)
- 36.<https://www.nice.org.uk/guidance/>
- 37.<https://www.rcplondon.ac.uk/> Royal College of Physicians
- 38.Реєстр медико-технологічних документів (медичні стандарти, Уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги, Клінічні настанови)